

Голуб Р. Р.

Університет банківського дела

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ВЫБОРУ РЕЖИМА ВАЛЮТНОГО КУРСА

Резюме

Вопрос выбора режима валютного курса является одним из наиболее актуальных в контексте формирования адекватной экономической политики государства и, в частности, его валютной политики. На протяжении последних 50 лет научно-практические поиски оптимального режима валютного курса прошли путь от концепции «уязвимости к внешним шокам» до «теории оптимальных валютных зон», а также к ограничивающему принципу «невозможной троицы (несовместимого треугольника)» во времена высокой мобильности капитала. В статье рассмотрены основные теории и эмпирические методы, которые используются исследователями при формировании критериев выбора соответствующего режима валютного курса.

Ключевые слова: валютный курс, режим валютного курса, волатильность, реальные и номинальные шоки, биполярный выбор.

Holub R. R.

Banking University

THEORETICAL APPROACHES TO CHOOSING OF RATE OF EXCHANGE REGIME

Summary

The question of choosing the exchange rate regime is one of the most relevant in the context of the formation of an adequate state economic policy and in particular its monetary policy. Over the last fifty years of scientific and practical search for the optimal exchange rate regime we have gone from the concept of vulnerability to external shocks „to the theory of optimum currency areas”, as well as limiting the principle of impossible trinity (incompatible triangle) in times of high capital mobility. In the article the basic theory and empirical methods used by researchers in the formation of criteria for selecting an appropriate exchange rate regime are reviewed and critically analysed.

Keywords: exchange rate, exchange rate regime, volatility, real and nominal shocks, bipolar choice.

УДК 336.226.44

Корзаченко О. Ю.

Корзаченко О. В.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ

Статтю присвячено аналізу наукових поглядів на гіпотезу подвійного дивіденду в екологічному оподаткуванні. Доведено, що введення податків на забруднюючу діяльність забезпечує подвійний ефект. Перший дивіденд полягає в поліпшенні навколишнього середовища, а другий – у використанні податкових надходжень для скорочення інших податків (податків на працю та прибуток), які спотворюють пропозицію робочої сили.

Ключові слова: екологічний податок, екологічна податкова реформа, гіпотеза подвійного дивіденду, поліпшення стану довкілля, збільшення неекологічних добробуту.

Постановка проблеми. Необхідною умовою переходу до концепції «сталого суспільства» є забезпечення збалансованої інтеграції економіки, соціальної сфери та екології, в якій одночасно враховуються інтереси збереження навколишнього середовища, життя і здоров'я населення й створюються сприятливі умови для господарювання. На шляху досягнення зазначеної мети особливою увагою приділяється питанням проведення екологічних податкових реформ. Екологічні податки займають істотне місце в податкових системах держав, де в межах екологічної податкової політики реалізуються актуальні завдання ресурсозбереження, підвищення рівня екоефективності одночасно з вирішенням широкого кола соціально-економічних проблем.

Деякі вчені стверджують, що суспільство зіштовхується з проблемою знаходження компромісу між економічним зростанням та поліпшенням стану навколишнього середовища. Інші,

навпаки, зазначають, що більш амбітні екологічні політики забезпечать державам стійке економічне зростання. У зв'язку з цим екологічні податки розглядаються не тільки як ефективний інструмент підвищення якості довкілля. За рахунок збільшення податків на забруднюючу діяльність та використання доходів з метою скорочення спотворюючих податків держави можуть отримати подвійні дивіденди: чисте довкілля та зменшення перекосів податкової системи, стимулюючи тим самим економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи екологічного оподаткування, аналіз гіпотези подвійного дивіденду як підґрунтя проведення екологічної податкової реформи досліджуються в роботах провідних зарубіжних учених Л. Бовенберга [1–3], Г. Брунелло [4], М. Галетті [5], М. Галло [5], Л. Гоулдера [9], К. Карраро [5], Р. Коуза [6], Д. Лі [7; 10], У. Місіолека [10], Р. де Муджа [2], А. Пігу [12], Д. Пірса [11], Р. ван

дер Плуґа [1], Г. Таллоки [15], Д. Теркли [14], Д. Фуллетрона [8], Р. Шоба [13] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність ґрунтовних наукових доробок, які широко висвітлюють теоретичні засади та практичні аспекти екологічного оподаткування, досі лишається дискусійним питання інтерпретації сутності, змісту та прояву гіпотези «подвійного дивіденду».

Мета статті полягає у теоретичному узагальненні та систематизації наукових поглядів на екологічне оподаткування, виявлення позитивних та негативних наслідків впливу екологічних податків на навколишнє середовище, економіку та добробут.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея екологічного оподаткування належить видатному англійському вченому Артуру Сесілю Піґу (1920), який стверджував, що існування зовнішніх ефектів (екстерналій) є достатньою підставою для державного втручання. У своїй теорії вчений обґрунтував необхідність введення податку на забруднюючу діяльність, рівному вартості суспільного збитку, з метою перешкоджання діяльності, яка викликає негативні зовнішні екстерналії. Щоб стимулювати діяльність, яка створює позитивні зовнішні ефекти, він виступав за надання субсидій [12].

Коригувальний податок, або податок Піґу (Pigovian tax) – це податок на випуск економічних благ із негативними зовнішніми ефектами, що підвищує граничні приватні витрати до рівня граничних суспільних витрат. Коригувальна субсидія (Pigovian subsidy) – це субсидія виробникам або споживачам економічних благ з позитивними зовнішніми ефектами, що дозволяє наблизити граничні приватні вигоди до граничних суспільних вигод.

Оптимальну ставку екологічного податку, як зазначав А. Піґу, слід встановлювати на рівні граничних соціальних витрат від забруднення (граничного екологічного збитку). Концепція зовнішніх екстерналій А. Піґу є центральною в сучасній економіці природокористування.

Натомість американський економіст, лауреат Нобелівської премії Рональд Коуз піддав критиці ідею інтерналізації зовнішніх ефектів за допомогою податків і запропонував вирішувати цю проблему закріпленням власності на право виробляти зовнішні ефекти, створюючи тим самим ринок таких прав. У своїй роботі «Проблема соціальних витрат» (1960) він показав, що ефективні результати можуть бути отримані без втручання держави, коли права власності на ресурси чітко визначені. Р. Коуз стверджував, що регулювання за допомогою податків може бути непотрібним, оскільки при деяких обставинах забруднювачі і ті, хто постраждав від забруднення, можуть визначити відповідну компенсацію шляхом приватних переговорів [6].

Подальшого розвитку екологічне оподаткування набуває з гіпотезою подвійного дивіденду (double dividend), в основу якої покладено ідею провідного американського вченого-економіста Гордона Таллока (1967). Він першим визнав потенційну значимість доходів з екологічних податків ще до того, як з'явився сам термін «подвійний дивіденд». Г. Таллок зазначав, що надходження від податків на екстерналії є можливим джерелом додаткових доходів держави, який може бути використаний з метою скорочення податку на працю. Але в такому випадку не буде забез-

печено додатковий захист навколишнього середовища. [15, с. 643].

Ідея Г. Таллока була підтримана у 1980-х роках у частково рівноважних моделях, які були розроблені Девідом Терклою (1984), Дуайтом Лі та Уолтером Місіолоком (1986). Американський економіст Д. Теркла є одним із перших, хто оцінив доходи, які можуть бути отримані за рахунок переходу на систему національних податків на стічні води замість правил командно-контрольного регулювання навколишнього середовища. Вчений відзначав, що податки на забруднення навколишнього середовища (наприклад, на викиди діоксиду сірки від стаціонарних джерел) забезпечать достатній дохід, щоб зменшити надлишковий податковий тягар на оплату праці на суму від \$1 до \$5 млрд. (у цінах 1982 р.) [14, с. 107]. Запропонована Д. Терклою екологічна реформа є нейтральною, а отже, її дохід з екологічних податків – нейтральний.

Вчені Дуайт Р. Лі й Уолтер С. Місіолек підтримали ідею Д. Теркли, за якої екологічні податки розглядалися як додаткове джерело податкових доходів. У своїй роботі вони дослідили доцільність застосування ставки екологічного податку, вищої ніж оптимальна ставка Піґу. Д. Лі та У. Місіолек уважали, що таке збільшення має мультиплікативний ефект. По-перше, за рахунок незначного збільшення ставки екологічного податку можливо зменшити ставки інших податків, що позитивно вплине на загальний добробут. По-друге, таке збільшення податкової ставки сприятиме зниженню забруднення навколишнього середовища.

Таким чином, для Д. Лі та У. Місіолека збільшення ставки екологічного податку в порівнянні зі ставкою Піґу вмотивовано залученням додаткових податкових надходжень. За їх словами, такі надходження мають перевагу в ефективності, оскільки компенсують зменшення доходів від інших видів податків та спотворення, що пов'язані з ними [10, с. 340].

Слід зазначити, що підхід, запропонований Д. Лі та У. Місіолоком, акцентує увагу лише на фіскальному потенціалі екологічних податків та повністю ігнорує питання потенційної втрати ефективності (за рахунок впливу на реальну чисту заробітну плату). Відомо, що екологічний податок призводить до зростання ціни товарів, які генерують забруднення в якості побічного продукту виробництва, що, у свою чергу, посилить вже існуючі спотворення в споживанні та податку на працю.

Основний недолік в роботі Д. Лі та У. Місіолека полягає в тому, що ідея заміщення податків не є похідною базової економічної теорії. Це призвело до помилкового висновку, який в подальшому був підтриманий деякими прихильниками концепції подвійного дивіденду, а саме: оптимальний податок на забруднення має перевищувати ставку податку Піґу, що забезпечить додаткове підвищення доходів [8 с. 237].

На початку 1990-х років різко зросла стурбованість питаннями глобального потепління та іншими проблемами навколишнього середовища, а також збільшенням дефіциту федерального бюджету у США. Це привернуло увагу науковців до теми екологічних податків, які розглядалися одночасно як ефективний спосіб залучення додаткових коштів з метою полегшення тягаря дефіциту і вирішення широкого кола екологічних проблем.

Гіпотеза подвійного дивіденду стала широко використовуватися після її презентації Девідом

Пірсом (1991) [11, с. 938]. Уважається, що екологічні податки сприяють отриманню подвійного ефекту, який проявляється в такому: (1) посиленні користі чи добробуту в результаті поліпшення навколишнього середовища за рахунок зменшення забруднення (екологічний дивіденд); (2) отриманні вигоди від зменшення перекосів податкової системи у зв'язку зі зменшенням надмірного тягаря інших податків, що також сприяє поліпшенню добробуту (податковий дивіденд). Найбільші дискусії точилися навколо прояву саме податкового дивіденду, що зумовило різноманіття поглядів на інтерпретацію його сутності.

Д. Пірс зазначив, що дохід з податку на викиди вуглецю буде повторно використаний для зниження вже існуючих спотворюючих податків, таких як податок на прибуток, або прибутковий податок. У цьому випадку політика доходу буде нейтральною і вторинні вигоди від перерозподілу доходу виправдають навіть більш високий податок на викиди вуглецю.

На відміну від поглядів Д. Теркли Д. Пірс уважав, що податок на викиди вуглецю призводить до зміни поведінки, а саме: зменшення використання вуглецю за рахунок підвищення його вартості обов'язково збільшить вартість виробництва і тим самим зменшить реальну чисту заробітну плату.

Проте така точка зору на податковий дивіденд екологічних податків була поставлена під сумнів у роботах Ланса Бовенберга, Рууда де Муїджа, Фредеріка ван дер Плуга, Лоуренса Гоулдера (1994). Вчені зазначали, що позитивний другий дивіденд існує тільки, якщо знижується загальний податковий тягар, в тому числі і від екологічного податку.

Так, Л. Бовенберг і Р. де Муїдж (1994) стверджували, що екологічні податки, як правило, збільшують вже існуючі спотворення [2, с. 1085]. Збільшення екологічного податку на вузькій базі оподаткування і зниження податків на широкій базі (наприклад, податок на трудовий дохід), як правило, збільшують загальні спотворення податкової системи.

Л. Гоулдер (1994) розглянув різні інтерпретації гіпотези подвійного дивіденду, проаналізувавши теоретичну та емпіричну підтримку кожної. Він виділив три форми подвійного дивіденду: слабку, помірну та сильну.

Слабка форма гіпотези подвійного дивіденду передбачає використання податкових надходжень з екологічних податків на фінансування скорочень існуючих спотворюючих податків. Л. Гоулдер постулював, що перерозподіл податкових надходжень з екологічного податку одноразово буде неефективним в порівнянні з використанням податкових надходжень для скорочення граничних податкових ставок існуючих спотворюючих податків [9, с. 4].

Сильна форма гіпотези подвійного дивіденду є дискусійною та має більш вузькі переваги. Л. Гоулдер припускав, що шляхом перекидання податкового тягаря з існуючих спотворюючих податків на екологічні податки, економіка отримає позитивні результати за рахунок збільшення суспільного добробуту.

Компромісом між цими двома формами є помірна форма гіпотези подвійного дивіденду, яка припускає, що існує принаймні один податок, для якого буде справедлива сильна форма гіпотези. Натомість сильна форма зазначає, що гіпотеза подвійного дивіденду має місце для всіх типових податків.

У моделях часткової рівноваги аналіз впливу екологічного податку на економіку показує чистий прибуток добробуту для суспільства за умови, якщо податкові надходження з екологічного податку повертається в економіку для зниження граничних податків на фактори виробництва.

Л. Бовенберг і Р. де Муїдж (1994), проаналізувавши сильну форму гіпотези подвійного дивіденду в моделі загальної рівноваги, виявили, що введення екологічного податку і подальше скорочення граничної ставки податків на працю не призведе до подвійного дивіденду (позитивних вигод добробуту). Автори Л. Бовенберг і Р. де Муїджі, Ф. ван дер Плуг, Л. Гоулдер у своїх роботах доводять, що «ефект податкової взаємодії» компенсується «ефектом повторного використання доходу» (ефектом рециркуляції), тобто витрати, породжені ефектом взаємодії екологічного та інших спотворюючих податків, перевищують вигоди, пов'язані зі зниженням спотворюючих податків за рахунок збільшення екологічного податку [2; 3].

Загалом, в моделях загальної рівноваги екологічний податок спричиняє збільшення витрат на виробництво. У тій мірі, що ця вартість перекладається на споживачів, це знижує реальну заробітну плату домогосподарств, у результаті чого зменшуються стимули до праці, що призводить до падіння зайнятості та зниження загального добробуту. Крім того, податок на екологічно шкідливі товари також спотворює вибір споживчих товарів, збільшуючи їх вартість, і викликає зміни на товарному ринку. Таким чином, крім екологічного міркування, нейтралізація доходів шляхом скорочення податку на працю за рахунок збільшення доходів з екологічного податку призводить до скорочення неекологічного добробуту [3, с. 10].

Слід зазначити, що побудувавши і проаналізувавши аналітичну модель взаємодії податків у контексті загальної рівноваги, Л. Бовенберг і Р. де Муїдж роблять такий висновок: з урахуванням того, що екологічне оподаткування спричиняє неавтономні викривлення на ринку робочої сили, ставка екологічного податку повинна бути скоригована. Вони зазначають, що оптимальна ставка екологічного податку повинна бути меншою, ніж рівень, який призводить до суспільно ефективного рівня забруднення (нижче ставки податку Пігу) [2, с. 1088].

Проблема високих рівнів безробіття в європейських країнах спровокувала пошук іншого другого дивіденду екологічної податкової реформи: дивіденду зайнятості. На особливу увагу заслуговує праця Л. Бовенберга та Ф. ван дер Плуга (1998), в якій автори дослідили вплив на зайнятість і добробут податкової екологічної реформи, тобто питання підвищення екологічних податків і використання доходів з метою зменшення спотворюючих податків на оплату праці. Вони проаналізували малу відкрити економіку з вимушеним безробіттям. Л. Бовенберг та Ф. ван дер Плуг виявили, що податкова екологічна реформа підвищить не тільки якість навколишнього середовища, але й зайнятість населення за певних умов, а саме: (1) якщо відносно легко перенести навантаження з праці на ресурси, (2) якщо частка основних факторів у виробництві велика і (3) якщо початкові ставки податку на ресурси і податку на прибуток малі [1].

В інших дослідженнях, що ґрунтуються на теоретичних моделях (Г. Брунелло і К. Карраро, М. Галеотті і М. Галло (1996)), автори виявили,

що прояв позитивного впливу екологічних податків на зайнятість не зберігається в довгостроковій перспективі [4; 5].

Німецький вчений Роні Шоб (2003) акцентував увагу на тому, що для оптимального проектування екологічної політики необхідно враховувати розподільні наслідки і важливість припущення взаємозв'язку між споживанням товарів і якістю навколишнього середовища. На думку Р. Шоба, в моделі з недосконалими ринками праці очевидним способом підвищення рівня зайнятості шляхом підвищення екологічних податків є перерозподіл отриманих податкових надходжень з екологічних податків за рахунок скорочення податків на працю, що буде сприяти попиту на робочу силу, знизить рівень безробіття і, отже, підвищить добробут [13, с. 38].

На позитивному ефекті від податкових екологічних реформ наголошують й провідні англійські вчені Пол Екінс, Філіп Саммертон та інші (2011). Результати їх дослідження показали, що значне скорочення викидів парникових газів може бути досягнуто з мінімальними наслідками для виробництва та загальним збільшенням зайнятості. П. Екінс і Ф. Саммертон зазначають, що проведення екологічної податкової реформи у Великобританії передбачає перекладання податкового тягаря з праці та капіталу на забруднення та використання

природних ресурсів таким чином, що в цілому податкові доходи залишаться незмінними [7].

Слід зазначити, що аналіз змісту гіпотези подвійного дивіденду підтверджує, що її прояв доволі неоднозначний, це залежить від структури економіки та принципів, на яких побудовані екологічна й податкова політики держави.

Висновки. Аналіз і теоретичне узагальнення наукових поглядів на екологічне оподаткування в їх ретроспективі дозволив дійти висновку про доцільність проведення екологічних податкових реформ, інтелектуальною основою яких є концепція подвійного дивіденду. Екологічні податки є ефективним інструментом захисту довкілля. Проведення екологічної податкової реформи дозволить знизити податкове навантаження на працю та капітал і перейти до більш високого оподаткування забруднення навколишнього середовища та використання ресурсів одночасно з поліпшенням навколишнього середовища. Однак необхідно зауважити, що прояв сильної форми гіпотези в значній мірі залежить від структури економіки країни. В країнах з функціонуючими ринками праці екологічна податкова реформа, швидше за все, не збільшить неекологічний добробут, натомість в країнах, які страждають від вимушеного безробіття, вона може привести до збільшення зайнятості, а отже, й суспільного добробуту.

Список літератури:

1. Bovenberg A.L. Consequences of Environmental Tax Reform for Unemployment and Welfare / A.L. Bovenberg, F. van der Ploeg // *Environment and Resource Economics*. – 1998. – Volume 12. – Issue 2. – P. 137–150.
2. Bovenberg A.L. Environmental Levies and Distortionary Taxation / A.L. Bovenberg, R.A. de Mooij // *American Economic Review*. – 1994. – Vol. 94. – № 4. – P. 1085–1088.
3. Bovenberg A.L. Optimal Environmental Taxation in the Presence of Other Taxes: General Equilibrium Analyses / A.L. Bovenberg, L.H. Goulder // *NBER Working Paper Series*. – № 4897. – Cambridge, 1994. – 37 p.
4. Brunello G. Labour Market Institutions and the Double Dividend Hypothesis / G. Brunello // *Environmental Fiscal Reform and Unemployment*, Dordrecht: Kluwer Academic. – 1996. – P. 139–170.
5. Carraro C. Environmental taxation and unemployment: some evidence on the «double dividend hypothesis» in Europe / C. Carraro, M. Galeotti, M. Gallo // *Journal of Public Economics*. – 1996. – Vol. 62. – P. 141–181.
6. Coase R.H. The Problem of Social Cost / R.H. Coase // *The Journal of Law and Economics*. – 1960. – Vol. III. – P. 1–44.
7. Ekins P. A Major Environmental Tax Reform for the UK: Results for the Economy, Employment and the Environment / P. Ekins, P. Summerton, C. Thoun, D. Lee // *Environmental and Resource Economics*. – 2011. – Vol. 50. – Issue 3. – P. 447–474.
8. Fullerton D. Environmental Taxes and the Double-Dividend Hypothesis: Did You Really Expect Something for Nothing / D. Fullerton, G.E. Metcalf // *Chicago-Kent Law Review*. – 1998. – Vol. 73. – P. 221–256.
9. Goulder L.H. Environmental Taxation and the «Double Dividend»: A Reader's Guide / L.H. Goulder // *Public Economics and the Environment in an Imperfect World*. – 1995. – Part VI. – P. 277–313.
10. Lee D.R. Substituting Pollution Taxation for General Taxation: Some Implications for Efficiency in Pollution Taxation / D.R. Lee, W.S. Misiolek // *Journal of Environmental Economics and Management* 13. – 1986. – P. 338–347.
11. Pearce D.W. The Role of Carbon Taxes in Adjusting to Global Warming / D.W. Pearce // *Economic Journal*, Royal Economic Society. – 1991. – Vol. 101(407). – P. 938–948.
12. Pigou A.C. *The Economics of Welfare* / A.C. Pigou. – London: Macmillan and Co, 1920. – 1024 pp.
13. Schüb R. The Double Dividend Hypothesis of Environmental Taxes: A Survey / R. Schüb // *FEEM Working Paper*. – 2003. – 60 pp.
14. Terkla D. The Efficiency Value of Effluent Tax Revenues / D. Terkla // *Journal of Environmental Economics and Management*. – 1984. – Vol. 11. – P. 107–123.
15. Tullock G. Excess benefit / G. Tullock // *Water Resources Research*. – 1967. – Vol. 3. – P. 643–644.

Корзаченко Е. Ю.

Корзаченко О. В.

Київський національний економічний університет імені Вади́ма Гетьмана

ЭВОЛЮЦИЯ НАУЧНЫХ ВЗГЛЯДОВ НА ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ

Резюме

Статья посвящена анализу научных взглядов на гипотезу двойного дивиденда в экологическом налогообложении. Доказано, что введение налогов на загрязняющую деятельность обеспечивает двойной эффект. Первый дивиденд заключается в улучшении окружающей среды, а второй – в использовании налоговых поступлений для сокращения других налогов (налогов на труд и прибыль), которые искажают предложение рабочей силы.

Ключевые слова: экологический налог, экологическая налоговая реформа, гипотеза двойного дивиденда, улучшение состояния окружающей среды, увеличение неэкологического благосостояния.

Korzachenko O. Yu.

Korzachenko O. V.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

EVOLUTION OF SCIENTIFIC VIEWS ON ENVIRONMENTAL TAXATION

Summary

The main aim of the paper was to analyze the double dividend hypothesis from environmental taxation. The double-dividend hypothesis suggests that increased taxes on polluting activities can provide two kinds of effects. The first dividend is an improvement in the environment, and the second dividend is the use of environmental tax revenues to reduce other taxes such as income and labour taxes that distort labour supply.

Keywords: environmental tax, environmental tax reform, double dividend hypothesis, improves the environment, increases non-environmental welfare.

УДК 336:368.013(477)

Кривенцова А. М.

Київський університет ринкових відносин

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність поняття «фінансовий стан». Наведено теоретичні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий стан». Встановлено, що фінансовий стан страхової компанії є комплексним поняттям, яке визначається ознаками взаємодії та взаємовпливу сукупності виробничо-господарських чинників. Визначено основні завдання аналізу та наведено ключові етапи діагностики фінансового стану страхових компаній. З'ясовано, що аналіз фінансового стану страхової організації повинен здійснюватися на основі загальних та специфічних показників.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий стан страховика, показники фінансового стану, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Відмінність страхових компаній від інших підприємств полягає в тому, що страхова компанія отримує від страхувальника грошові ресурси взаємін на послуги, які забезпечують страховий захист шляхом наступних страхових виплат лише тим страхувальникам, яким було завдано збитки та які потребують фінансової підтримки. Відповідно, особливо важливим у сучасних умовах є забезпечення ліквідності, платіжної здатності та фінансової стійкості страхових компаній. Тому побудова адекватної сучасним умовам системи оцінки їх фінансової діяльності, урахувавши методичні підходи щодо проведення балансового, коефіцієнтного та інтегрального аналізу фінансової надійності страховика, виступає основою для успішної та безризикової страхової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансового стану як і підприємств, так і страхових компаній здійснювали такі науковці, як Аверіна М.Ю. [1], Білик М.Д. [14], Гужавіна І.В. [2], Давидов Є.І. [3], Денисюк О.Г. [14], Землячова О.А. [5], Клепікова О.А. [6], Кравченко В.О. [7], Ляріна Я.С. [4], Мороз Ю.Ю. [14], Мочерний С.В. [4], Ніколаєва Т.П. [9], Павловська О.В. [14], Савицька Г.В. [11], Устенко О.А. [4], Фастунова В.О. [12], Цал-Цалко Ю.С. [15], Цугунян А.М. [16], Шевчук О.В. [12], Юрій С.І. [4] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню велику кількість досліджень даної проблематики, на сьогодні не існує єдиного підходу до оцінки фінансового стану страхових компаній.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей аналізу фінансового стану страхових компаній та напрямів його удосконалення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умов переходу економіки України до ринкових

відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, страхових компаній, банків, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності й фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі якісного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств [14, с. 117].

Фінансовий стан підприємства є достатньо важливим критерієм його успішної діяльності, який свідчить про вправність підприємства належним чином управляти фінансовими операціями, наприклад, своєчасно здійснювати грошові розрахунки, і визначає сукупність показників, які віддзеркалюють результативність його функціонування.

Фінансовий стан підприємств характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів. У ринковій економіці фінансовий стан підприємства відображає кінцеві результати його діяльності, які цікавлять не тільки працівників підприємства, але і його партнерів, державні, фінансові, податкові та інші органи [10, с. 26].

Особливості визначення фінансового стану підприємств як рівень забезпечення економічного суб'єкта коштами знайшли своє відображення дослідженнях багатьох науковців (табл. 1).

Фінансова стабільність страхового ринку, зокрема страхових компаній, має важливе значення з огляду на місце цього сектору в економіці